

שמירת הלשון

"העיקר הכוונה" – חפץ חיים י, ג-ד

הרב חיים סבתו

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל י, ג

יכל זה אם הרואה טוב ממנו, אכל אם הוא (יג) חוטא כמותו, וגם הוא חולה בעברות האלה כמוהו, הרי זה אסור לפקסמו. כי איש כזה, אין כונתו בגלותו מסתרו לטובה וליראה, כי אם לשמח לאיד ולבזותו בזה. וכבר נאמר בענין זה (הושע א' ד): "ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא", הנה כי אף על פי שעשה יהוא מצוה בהכריתו את בית אחאב ביזרעאל, כי נצטוה כן על ידי נביא, ונתנה לו עבור זה מלוכה עד ארבעה דורות, כמו שנאמר (מלכים ב' י" ל'): "יען אשר כלבבי עשית לבית אחאב, בני רבעים ישבו לה על כסא ישראל", בכל זאת נפקד עליו לבסוף דמי אחאב, מפני כי גם הוא היה רב פשע.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל י, ד

הפרט החמישי, שכתבנו לעיל, שיכון לתועלת, הוא כמו שנבאר, דהינו לא מבעי (לא זו בלבד) אם האנשים, שהוא מספר לפניהם יכולים הם (יד) לעזר לנגזל והנעשק והנזק והמתביש בענינם, בודאי נכון לעשות הדבר כן. ואפלו אם התועלת הזאת לא תוכל להגיע על ידי ספורו, (טו) רק שהוא מתכוון שיתרחקו בני אדם מדרך רשע כשישמעו, שהבריות מגנות פועלי און, ואולי הוא בעצמו ישוב על ידי זה מדרך הרעים ויתקן מעשיו, כשישמע, שהבריות מגנות אותו עבור זה, גם זה איננו בכלל לשון הרע, ולתועלת יחשב, (טז) כיון שעל כל פנים אין מכוון להנות מהפגם שהוא נותן בחברו, רק לקנא לאמת, ואולי תבוא על ידי זה תועלת על להבא*. אכל אם הוא משער, שבודאי לא תהיה שום תועלת, כגון, אם האנשים שהוא מספר לפניהם גם הם בעלי הרשע, שגם הם עשו כמה פעמים כהרעה הזאת לאנשים, ולא נחשב בעיניהם לעון כלל, לאנשים כאלו יזהר שלא לספר כלל ענין כזה. כי מלבד שלא תבוא שום תועלת מספורו, עוד יוכל לצמח מזה קלקול גדול, כי הם ילכו ויספרו דבר זה להגזלן והעושק והמביש ועברו על ידי זה על הלאו ד"לא תלה רכיל בעמיה" וגם על ידי זה רגיל לבוא אחר כך מחלוקות גדולות, ובפרט אם, חס ושלום, יוכל לבוא על ידי זה לענין מלשינות, אפלו אם ישלמו כל הפרטים, גם כן אסור לספר שום דבר. ודע, דאין חלוק בכל אלו הפרטים, בין אם בקש אותו הנזק והמתביש, שידרוש עבורו את הדקו או עלבון, או לא בקשו. דבאפן המתר, הוא אפלו לא בקש אותו. ואפן האסור, דהינו, אם לא נשלמו הפרטים הנ"ל, (יט) לא מהני אפלו בקש אותו. ואפלו הוא קרובו, גם כן אסור. (ובזה נכשלו כמה אנשים מאד, שאם נשמע להם, שאחד עשה לקרובו דבר מה, אף שלא נתברר להם, אם הוא אמת או סבת הדבר, הולכין וגומלין לו תכף רעה עבור זה, בחשבם, כי הם מקימין בזה מצות (ישעיהו נח ז): "ומבשרך לא תתעלם". וטועין בזה טעות גדולה, כי אין חלוק בין קרוב לרחוק לכל הדינים הנ"ל, שלא נאמר "ומבשרך לא תתעלם" כדי לעשות אסור, חס ושלום).